

EĞİTİM İZLEME RAPORU 2017-18

EĞİTİMİN İÇERİĞİ

EĞİTİMİN İÇERİĞİ

GİRİŞ

Eğitim sürecinde, öğrenme ve öğretimin nasıl gerçekleştiği kadar önemli bir bileşen bu süreçlerde aktarılan bilgi, değer ve tutumların içeriği ve niteliğidir. Bu çerçevede, öğretim programları ve derslerde kullanılan kitaplar belirleyicidir. Raporun bu bölümünde bu bileşenlere odaklanılsa da, her türlü bilgi, değer ve tutumun öğrencilere aktarılmasında temel öğelerden birinin öğretmen ve öğretmenin nitelik, değer ve tutumları olduğu unutulmamalıdır.

Eğitim politikasının nasıl bir birey, toplum ve dünya anlayışıyla ele alındığını gösteren öğretim programlarının, eğitimin tasarlanan ve tanımlanan amaçlarını gerçekleştirmek gibi yaşamsal bir önemi vardır.²²⁵ Bu bölümde, öncelikle geçtiğimiz eğitim-öğretim yılının en tartışmalı konularından olan “güncellenmiş” öğretim programlarının sınıf içindeki uygulamasına yönelik öğretmen görüşleri ele alınıyor. Ardından ders kitaplarının incelenme süreci ve ders kitaplarında toplumsal cinsiyet eşitliğinin durumu değerlendiriliyor. Son olarak da yabancı dil ağırlıklı öğretime dair değişiklikler ve önemli bir uygulama olarak hayata geçirilen ilkokullarda yetiştirme programı yer buluyor.

ÖĞRETİM PROGRAMLARI

MEB tarafından 2017-18 eğitim-öğretim yılından itibaren öncelikle 1, 5 ve 9. sınıflarda uygulanmak üzere öğretim programlarında hızlı bir biçimde değişiklik yapıldı ve ders kitapları bu değişikliklere uygun olarak yenilendi. Güncellenen programlar, 2018-19 eğitim-öğretim yılından itibaren tüm sınıflarda ve tüm derslerde uygulanmaya başladı. İlkokul ve ortaokul düzeyinde 17, lise düzeyinde 24, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde 10 olmak üzere toplam 51; sınıflar esasında ise 176 öğretim programı yenilendi.²²⁶ ERG, güncellenen programlara yönelik 2017 yılında yayımladığı arka plan raporunun yanı sıra ilk uygulama yılına ilişkin genel bilgilerin ve öğretmenlerin görüşlerinin sunulması amacıyla da bir çalışma yürüttü. Doç. Dr. Yelkin Diker Coşkun tarafından yürütülen çalışmada öğretim programlarının ilk uygulama yılına ilişkin okul ziyaretleri gerçekleştirildi, yerinde gözlem ve görüşmeler yapıldı; devlet ve özel okullarda farklı kademeler ve branşlarda çalışan öğretmenler ve okul yöneticilerinin görüşlerine başvuruldu. Ayrıca öğretmenlerle program haritası oluşturmak ve program uygulamalarına ilişkin düşüncelerini almak için bir çalıştay gerçekleştirildi. Raporun bu bölümünde, çalışma çerçevesinde ve çeşitli başlıklar altında, Diker Coşkun tarafından kaleme alınan öğretmen ve uzman görüşlerine yer veriliyor.²²⁷

225 Aratemur Çimen ve Bayhan, 2018.

226 MEB TTKB, 2017.

227 Diker Coşkun, t.y.

DEĞERLER VE 21. YÜZYIL BECERİLERİ

Eğitim programlarının düzenlenmesinde uluslararası ölçekteki genel yaklaşımın, probleme dayalı ve sorgulama temelli öğrenme, yaratıcılık, eleştirel düşünme vb. becerilerin geliştirilmesini temel amaç olarak gördüğü biliniyor. Bu yaklaşımın, 2017 yılında güncellenen öğretim programlarının açıklamalarında da yer bulduğu, ancak kazanım düzeyinde bu ve benzeri becerileri kapsayacak daha fazla düzenlemeye ihtiyaç olduğu belirtiliyor. “Yaratıcılık ve yenilikçilik, eleştirel düşünme ve problem çözme, iletişim, işbirliği, bilgi yönetimi, etkin teknoloji kullanımı, kariyer ve yaşam becerileri, kültürel farkındalık” gibi başlıklar altında toplandığı belirtilen 21. yüzyıl becerilerinin bireyler kazandırılması önemli bir ihtiyaçtır.²²⁸ Güncellenen öğretim programlarında Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’ne uygun biçimde olduğu paylaşılan 12 temel yeterlik belirlendi. Ancak bu yeterliklerin kazanım düzeyinde daha görünür hale gelmesine duyulan ihtiyaç devam ediyor. Öğretim programları ile ilgili dünyada ve Türkiye’de görülen bir diğer yönelim odak noktası da, öğrencilerin yaşam becerileri, sürdürülebilir çevre bilinci, teknoloji üretimi gibi temaların oluşturduğu esnek, akademik rekabetin olmadığı öğretim tasarımlarıyla ilgilidir. Türkiye’ye bu açıdan bakıldığında güncellenen öğretim programlarında ağırlıklı olarak “değer eğitimi”nin odak nokta olarak belirlendiği görülüyor.

Eğitim sisteminde değerlere uzun süredir merkezi bir önemin verildiği söylenebilir. Değerler, ilk olarak 2005-06 yılında yayımlanan programlarda ayrı bir başlık olarak yer aldı. Yapılan son güncellemede ise değerlere dönük kazanımlar her dersin öğretim programında bulunuyor. 18. Milli Eğitim Şurası’nda Değerler Eğitimi’ne ilişkin alınan kararlar doğrultusunda yapıldığı belirtilen bu düzenlemede, değerlerin seçim süreci ve açıklamaları kamuoyu ile yeterince paylaşılmadı.

Araştırmalar öğretimde yoğun olarak bilgi aktarımı alışkanlığının değerler eğitimi de etkilediğini gösteriyor.²²⁹ Değerlerin uygulamaya bağlı olarak farklılık göstermemesi ve net anlaşılması amacıyla, öğretmenlerin, okulların ve ebeveynlerin program kapsamındaki değerlere ve söz konusu değerlerin kazandırılmasına ilişkin ayrıntılı biçimde bilgilendirilmesi gerekiyor.

PAYDAŞ KATILIMI

Programın hazırlık süreci ve pilot uygulamanın eksikliği, içeriğin düzenlenme biçimi gibi konularda kamuoyunda çeşitli tartışmalar yürütüldü. MEB, kamuoyunun görüşlerini almak için sınırlı bir süre vermekle ve eğitim sisteminin temel sorunlarına ilişkin yeni politikalar geliştirmek yerine değiştirilmesi en kolay araç olan programları değiştirmekle eleştirildi. Görüş toplama konusunda getirilen eleştirilerin başında, öğretim programlarının Millî Eğitim Şurası’nda tartışılmadan ve eğitim fakültelerinin geniş katılımı olmadan hazırlanması bulunuyor. MEB ise öğretim programlarının güncellenmesinde geniş katılımlı öğretmen çalışma grupları oluşturularak çalışma yapıldığını vurguladı; ancak bu çalışmaların raporlarını ya da sonuçlarını kamuoyu ile paylaşmadı.

²²⁸ Beers, 2011.

²²⁹ Akpınar ve Özdaş, 2013; Demirel Balık, 2016; Balcı ve Yanpar Yelken, 2013.

OKUL ÖZELLİKLERİ

Öğretim programı eğitim sisteminin işleyişine ilişkin diğer sorunlarla doğrudan neden-sonuç ilişkisi içindedir.²³⁰ Program, öğrenim kademesi ve okul özelliklerine göre hazırlanmalıdır. Oysa Türkiye’de öğretim programları MEB tarafından merkezi biçimde hazırlanıyor ve öğrenim kademesine göre düzenleniyor. Ancak, programların uygulanacağı okulların özellikleri dikkate alınmıyor. OECD’nin “Bir Bakışta Eğitim 2018” raporunda Türkiye kararların en merkezi alındığı ülkelerin başında yer alıyor. Türkiye’de fiziksel ve sosyo-kültürel özellikler bakımından farklılıklar gösteren 24.967 adet ilkokul, 18.745 ortaokul ve 11.783 adet lise bulunuyor. Öğretim programlarında yer alan kazanımların, okulun olanakları doğrultusunda öğrenciye kazandırılabilmesi göz önünde bulundurulmalıdır.

SADELEŞTİRME İHTİYACI

Öğretim programının bilimsel ve güncel biçimde hazırlanmasının yanı sıra öğretmenlerin sınıf içi uygulamaları da oldukça önemlidir. Eğitim bilimlerinin temel bilgi ve becerilerine sahip, konu alanına hakim, öğretim programının felsefesini ve yetiştirilmek istenen insan gücünün özelliklerini anlayan; bu doğrultuda öğretim gerçekleştiren öğretmenler olmadan öğretim programları verimli bir araç haline gelemmez. Öğretim programlarının verimliliğini etkileyen diğer değişkenler ise okulun sınıf, laboratuvar, kütüphane, spor salonu gibi öğretimin gerçekleştirileceği fiziksel olanaklar, öğrenci sayısı, öğrenciye yönelik psikososyal destekleri sağlayan okul rehberlik servisi, revir, barınma ve ulaşım birimleri gibi çağdaş eğitimin gerekleridir. Bu konulara yönelik değerlendirme “Eğitim Ortamları” bölümünde ele alınıyor.

Araştırmacılar, öğretim programlarında niceliksel hedeflerin yanında soyut ya da uzun dönemli hedeflerin çoğunlukta olduğunu, soyut hedeflerin ne oranda gerçekleştiğini izlemenin güç olduğunu ortaya koyuyorlar.²³¹ İlköğretim ve ortaöğretim programlarının yoğunluğu öğrenciler, eğitimciler ve ebeveynler tarafından sıkça eleştiriliyor.²³² Başka ülkeler ile karşılaştırıldığında, öğretim programlarının hedefleri ve konu tekrarlarının daha fazla olduğu; neredeyse iki yılda bir değişen sınav sisteminin getirdiği baskı sonucunda öğretimin uygulamalara dönük ve derinlemesine öğrenmeyi sağlayacak biçimde yürütülemediği görülüyor.²³³ MEB de öğretim programlarının güncellenmesi çalışmalarıyla öncelikle kazanımların azaltılmasını ve ortak becerilere dönük kazanımlara dönüştürülmesini amaçladığını açıkladı.²³⁴ Program güncelleme çalışmalarının temelinde “sadeleştirme” hedefi bulunduğu paylaşıldı.

Ders bazında değerlendirildiğinde, Türkçe, Fen ve Teknoloji ve Matematik derslerine ait kazanımların önemli ölçüde sadeleştirildiği, diğer derslerde de kazanım sayılarının önceki programlara göre azaltıldığı ve konuların birleştirildiği görülüyor. Öğretmenler, programda yapılan güncellemeleri “köklü bir değişim olarak görmüyor, daha çok bir sadeleştirme ve düzenleme olarak algılıyor”.²³⁵ Görüşüne başvuru alan öğretmenler de öğretim programlarında kazanım sadeleştirilmesi dışında çok önemli bir değişiklik görmediklerini, özellikle programlarda konuların güncelleştirilmesine ve yaşam becerilerinin kazandırılmasına olan ihtiyacın devam ettiğini belirtiyorlar. Bazı uzmanlar, güncellenen eğitim programlarının konu yoğunluğunun azaltılması ve değer eğitiminin kazanımlarla bütünleştirilmesi dışında belirgin bir iddiasının olmadığını ifade ediyorlar.

²³⁰ Varış, 1998.

²³¹ Yıldız, 2017.

²³² Çiftçi ve Tatar, 2015; Özkök ve Hazer, 2016.

²³³ Bal ve Başar, 2014; Erbilgin, 2014; Acar, 2012.

²³⁴ ERG, 2017a.

²³⁵ Çelikel ve Tanrısever, 2017, s. 514.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ İLK YIL UYGULAMALARI

Öğretim programlarında genel olarak kazanımların sadeleştirilmesi öğretmenlerin işleyişle ilgili “zamanın yetmemesi” sıkıntısının ortadan kalkmasına bir ölçüde yardımcı olmuş görünüyor. Görüşü alınan öğretmenler kazanım ve konulardaki sadeleştirmenin amacına ulaştığını vurguluyorlar. Kazanım ifadelerinin yazımındaki pedagojik hataların, önceki programdan beri devam etmekte olan temel sorunlar arasında olduğu belirtiliyor. Örneğin, Türkçe dersi 5. sınıfta yer alan “Metni oluşturan unsurlar arasındaki geçiş ve bağlantı ifadelerinin anlama olan katkısını değerlendir” kazanımının açıklaması “Ama, fakat, ancak, lakin ifadeleri üzerinde durulur” biçimindedir. Öğretmenler, “üzerinde durma”nın sınırlarının ne olduğunu anlamak için ders kitabındaki anlatıma bakmak zorunda olduklarını ifade ediyorlar. Benzer biçimde, Fen ve Teknoloji dersi kazanımlarında da açık olmayan ifadeler bulunduğu, öğretmenlerin kazanımları farklı şekilde yorumladığı paylaşılıyor.

Öğretim programlarında yer alan, açık ve net olmayan kazanımların, dil ve ifade birliği oluşturacak biçimde yeniden düzenlenmesi gerekiyor. Kazanımlarla ilgili bir başka önemli konunun da binişik ifadeler ve birden fazla kazanımın bir arada bulunması olduğu dile getiriliyor.

Matematik dersi öğretim programı kazanımlarına yönelik değerlendirmede, öğretmenler güncellenen öğretim programlarının temel matematik okuryazarlığı kazandırma ve üst düzey düşünme becerileri açısından daha olumlu hale geldiğini belirtiyorlar. Buna ek olarak, işlem becerisinin geliştirilmesi için program düzenlemeleri dışında çalışmalara da ihtiyaç duyulduğunu ekliyorlar. PISA’da altı düzeyde değerlendirilen matematik okuryazarlığında Türkiye, tüm OECD ülkelerinin gerisindedir. Bu durumun nedenlerinin anlaşılmasına yönelik yapılan araştırmalar, matematik okuryazarlığında anlamlı etkiye sahip olan değişkenleri, sırasıyla, öğretmenin moral düzeyi, matematik öğretmeni sayısı, öğrenci-öğretmen oranı, okul gelirleri ve öğrenci sayıları olarak açıklıyor.²³⁶ Matematik dersi öğretim programlarının duyuşsal özellikleri kazandırma konusunda da tekrar düzenlenmesi gerekiyor.

Öğretmenler, güncellenen Matematik programının uygulama temelli olduğunu oysa matematiğe ilişkin olumlu tutum kazandırmayı sağlayacak biçimde ele alınması gerektiğini belirtiyorlar.

Öğretim programlarının içerik ögesi ele alındığında konuların azaltılması olumlu bir durum olarak öne çıkıyor. Bazı dersler içinse içeriğin öğrenme ilkelerine uygun biçimde düzenlenmiş olması desteklenen bir gelişme olarak ifade ediliyor. Örneğin, Türk Dili ve Edebiyatı dersi programının içeriğinin sadeleştirilmesinin yanı sıra, önceki programda yer alan konu tekrarları, edebi metinlerin çeşitlendirilmemesi, dönemlerin kronolojik sıra izlenmeden verilmesi gibi sorunların ortadan kalktığı anlaşılıyor. Özellikle 9. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı dersinin kitaplarında yer alan metinlerin tür çeşitliliği, disiplinlerarası içeriği yansıtması, güzel sanatlar ile ilişkilendirilmesi, kitabın görsel tasarımı bir önceki ders kitaplarına nazaran iyileştirilmiş olarak ifade ediliyor.

Ancak bazı branşlar için içeriğin azaltılmasına ilişkin öğretmen yorumları farklılık gösteriyor. Örneğin, Coğrafya ve Fizik dersi içeriğindeki sadeleştirme öğretmenler tarafından yeterli bulunmuyor. Bu branşların öğretmenleri, dünya gündemine ilişkin konuların (sürdürülebilirlik, ekonomi, üretim, teknoloji, STEM vb.) içerikte yeterince yer almadığını, kazanım-içerik ilişkisinde yetersizlikler olduğunu ve günlük yaşama ilişkin becerilerin öğretilmesini sağlayacak konuların varlığına olan ihtiyacın devam ettiğini belirtiyorlar.²³⁷

Bu yıl ilk defa uygulanan 5. sınıf İngilizce programı kapsamında, dinleme-konuşma becerisi ile ilgili kazanımların gerçekleştirilmesi için yeterli öğretim araç-gereç ve materyallerinin sağlanmasının bir zorunluluk olduğu ifade ediliyor. Alıcı ve üretici dil becerilerinin kazandırılması için otantik öğrenme materyallerinin etkili biçimde kullanılması ve sınıf mevcutlarının buna uygun hale getirilmesi ihtiyacı paylaşılıyor. İngilizce öğretmenleri tarafından dile getirilen bir diğer dikkat çekici konu da, İngilizce öğretmenlerinin kendilerinin de konuşma becerilerini geliştirmeleriyle ilgili fırsatlar yaratılmasına ihtiyaç duydukları ve konuşma becerisinin öğretimine ilişkin hizmetiçi eğitimlerin, seminerlerin düzenlenmesinin gerekliliğidir.

Ortaöğretimde Fizik, Kimya ve Biyoloji derslerinin programlarında yer alan kazanımlardaki sadeleştirme olumlu görülmeyle birlikte bu derslerin uygulamalı biçimde öğretilmesi için yeterli altyapının olmaması, öğretmenlerin neredeyse tamamının ortak ifadesidir. Güncellenen programların derse özgü olarak hedeflediklerinin öğretmenler tarafından içselleştirilmeden etkili bir biçimde uygulanamayacağı belirtiliyor. Güncellenen programlarda kazanım açıklamalarının bazı dersler için, örneğin Fizik dersi, yetersiz kaldığı belirtiliyor.

*Öğrenme-öğretme sürecinde ve ölçme-değerlendirme sürecinde somut açıklama ve örneklerin bulunmamasının olumlu yanları olduğu gibi, olumsuz yanları da olabilir. Her öğretmenin farklı örnekler vermesi, kazandırılması gereken hedef davranışlara eşit şekilde ulaşılmaması sorununu ortaya çıkarabilir.*²³⁸

ÖĞRETİM MATERYALLERİ VE DERS KİTAPLARI

Güncellenen öğretim programlarının öğrenme-öğretme sürecine ilişkin olarak etkinlik temelli yaklaşımda da sadeleşmeye doğru gidildiği söylenebilir. Güncellenen programlarla birlikte öğrenci çalışma kitapları da artık dağıtılmıyor. Dağıtılan ders kitapları öğrencilerin çalışma kitaplarında yer alan etkinlikleri içerecek şekilde hazırlandı. Bu konu ile ilgili görüşü alınan öğretmenler, önceki programa ait çalışma kitaplarındaki her etkinliği uygulamaya zaman bulamadıklarını, bazı etkinlik türlerinin çok sık tekrar etmesinin öğrencinin ilgisini dağıttığını, bu nedenle çalışma kitaplarının yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğunu ifade ediyorlar. Bu durumda, kılavuz kitapta yapıldığı gibi, öğrenci çalışma kitaplarının da uzmanlar tarafından tekrar düzenlenmesi ve en azından EBA gibi platformlarda e-kitap olarak özellikle yeni öğretmene ve öğrenciye kaynak olarak sunulması yararlı olacaktır.

237 Diker Coşkun, t.y.

238 Yılmazlar vd., 2017.

Ders kitaplarına ilişkin olarak genel kanı yeterli oldukları, ancak kitapların baskı kalitesi ve görsel unsurları gibi niteliklerinin geliştirilmesi gerektiğidir. Türkçe ders kitabı için görüşü alınan öğretmenlerin birçoğu, kitapları öğrenciye dönük ve nitelikli olarak tanımlıyor. Ancak Fen ve Teknoloji ile Matematik derslerinin kitap içeriklerinin öğrencinin ilgisini çekebilecek görsellerden uzak olduğu ifade ediliyor. Ders kitabı sorunu yaşanan bir diğer önemli ders de İngilizce olarak paylaşılıyor. Konu ile ilgili görüşü alınan İngilizce öğretmenleri, okulun açıldığı ilk iki ay süresince verilen kitapların kazanımlarla örtüşmediğini ve görsellerin çok basit ve ilgi çekmeyecek biçimde tasarlandığını; bu kitapların gelen şikayetler üzerine MEB tarafından yeniden hazırlatılan kitaplarla değiştirildiğini belirtiyorlar. Yurt dışında hazırlanan yeni ders kitapları ise ilk dağıtılanlara göre daha yeterli ve uygulanabilir bulunuyor.

Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Öğretim Materyalleri ve İçerik Geliştirme Başkanlığı tarafından “etkileşimli kitaplar” başlığı ile hazırlanan 15 dersin kitaplarını ogmmateryal.meb.gov.tr adresinde elektronik olarak yayımladı. Öğretmen ve öğrenciler için erişim kolaylığı sağlayan bu uygulama oldukça önemlidir.

Söz konusu ders kitapları, öğrenen etkileşimine dönük basit bir uygulama olmakla birlikte, geliştirilebilir; görsel, işitsel, üç boyutlu vb. öğeleri etkileşime açık hale getirilerek öğrencilerin derin öğrenme olarak adlandırılan, öğrenilen konuyu kendi merak, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda derinleştirmelerine olanak verecek biçime getirilebilir.

Güncellenen öğretim programları ile birlikte 2005 yılından beri uygulanmakta olan öğretmen kılavuz kitapları da kullanılmıyor. Öğretmenlerin kılavuz kitaplarla ilgili görüşleri bransa ve kıdeme göre farklılık gösterebiliyor. Ancak tüm öğretmenlerin kılavuz kitaplarla ilgili ortak görüşü, mesleğin ilk yıllarındaki öğretmenler için önemli bir araç olduğudur. Görüşü alınan öğretmenler Türkçe ile Fen ve Teknoloji dersine ait bir önceki programın kılavuz kitaplarının oldukça kapsamlı olduğunu, içeriğini tam anlamıyla uygulamanın zaman açısından zor olduğunu ve bu durumun öğretmenlerde baskı yarattığını belirtiyorlar. Ancak söz konusu kılavuz kitapların özellikle pedagojik açıdan iyi hazırlanmış, yapılandırılmış öğretim yöntemleri vb. barındıran örneklerinin öğretmenler için bir kaynak olmaya devam etmesi gerektiği de dile getiriliyor. Bazı öğretmenler ise hala eski kılavuz kitaplardan faydalandıklarını belirtiyorlar. Öğretmen kılavuz kitapları öğretmenlerin günlük planlarını hazırlamalarına da kaynaklık edebiliyor. Tüm dersler için öğretmenlerin uygulamakla zorunlu olmayacakları ancak MEB tarafından hazırlanan bilimsel, güvenilir ve öğretimin niteliğini artırmaya yarayacak öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanması ve en azından EBA gibi elektronik ortamlarda öğretmenlere sunulması öneriliyor.

MEB, yıllık plan ve ders planı oluşturmada önemli bir araç olabilecek e-müfredat çalışmalarını bu öğretim yılında daha görünür hale getirdi. E-müfredat ile öğretmenlerin öğretimle ilgili hazırlık çalışmaları, kurul kararları vb. elektronik yönetim sistemi üzerinden düzenleniyor. Ancak e-müfredat uygulamalarında yaşanan en önemli ihtiyacın öğretmenlerin program geliştirme ve uygulamaya ilişkin güçlendirilmesi olduğu belirtiliyor.

Öğretmenlere okul temelli müfredat geliştirme konularında hizmetiçi eğitim verilmesi, öğrencilerin kazanımlara ulaşmalarını sağlayacak öğretim tasarımı oluşturma ve değerlendirme imkanı verebilir. Görüşü alınan ortaokul Fen ve Teknoloji dersi öğretmenleri, programda gerçekleştirilmesi istenen bazı etkinlikleri yapmakta zorlandıklarını, özellikle deney malzemeleriyle ilgili problem yaşadıklarını ifade ediyorlar. Bu malzemeler eskiden Devlet Malzeme Ofisi tarafından hazırlanırken, MEB artık deney malzemelerinin öğretmenler tarafından hazırlanmasını istiyor. Bu durum işleyişte sıkıntılara neden olabiliyor. Öğretmenlerin kazanımlara dönük materyaller geliştirebilmeleri elbette beklenebilir; ancak, böyle bir beklenti için öncelikle okul ortamlarının teknik özelliklerinin dikkate alınması bir zorunluluktur.

Benzer biçimde Coğrafya dersi öğretmenleri de bazı kazanımların gerçekleştirilmesinde sorun yaşadıklarını belirtiyorlar. Örneğin, öğretim programında geçen “Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS) kullanılarak öğrencinin çevreyi tanıması sağlanır” kazanımında, birçok öğretmenin de CBS konusunda bilgi eksikliği yaşadığı ifade ediliyor. Belirtilen bu eksikler genel olarak öğretim teknolojilerini etkili bir araç olarak kullanma ve okul ortamlarının teknolojik altyapısının yetersizlikleri ile ilişkilidir. Öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenlerin teknolojiyi etkin biçimde kullanabilmeleri için nitelikli hizmetiçi eğitim programlarının yürütülmesi ve eğitim bilimleri, eğitim teknolojisi uzmanlarının okullarda istihdam edilmesi ya da öğretmenlerin bu alanlarda formatör olarak eğitilmesi sağlanmalıdır. Nitelikli eğitimleri ile ön plana çıkan bazı özel okullarda bulunan program geliştirme ve ölçme-değerlendirme birimlerinin devlet okullarında da oluşturulması için düzenlemeler yapılabilir.

DERS PLANLARI

Öğretim programlarıyla ilgili bir başka önemli başlık ders planlarıdır. Ders planı, öğretmenlerin öğrenci, sınıf ve okul özelliklerini dikkate alarak öğretimi planladığı önemli bir araçtır. Konuyla ilgili görüşü alınan öğretmenler, ders planı hazırlama ile ilgili uygulamaların okuldan okula hatta zümreden zümreye farklılık gösterdiğini belirtiyorlar. Bazı okul müdürlerinin öğretmenlerden yıllık planların yanı sıra ders planları da istediği, bazılarının ise sadece yıllık planın hazırlanmasını yeterli gördüğü paylaşıyor. Ders planı hazırlama ile ilgili görüş bildiren öğretmenler, uygulamaların kimi zaman keyfiyet içerdiğini, internet vb. kaynaklardan alınan yıllık planların sadece isim ve okul kısmının değiştirilerek kullanıldığını ve bu konuyla ilgili dikkatli bir denetimin yapılmamasının olumsuz bir durum olduğunu belirtiyorlar.

Bir dersin öğretim programının okul ve öğrenci özelliklerine uygunluk, zaman ve kaynak yönetimi açısından verimli hale dönüştürülmesi yıllık planlar ve ders planları ile olanaklıdır. Geçmişte okul müfettişleri tarafından denetlenen ders planları günümüzde okul müdürleri tarafından inceleniyor. Ders planlarıyla ilgili görüşü sorulan öğretmenler, öğretmen kılavuz kitabı olmayan dersler için ders planlarının amaca dönük biçimde oluşturulmasında sıkıntı yaşandığını belirtiyorlar. Ayrıca, hem yıllık planların hem de ders planlarının üzerinde ayrıntılı biçimde düşünülerek, öğrenci özelliklerine göre hazırlanmamasının yaygın bir durum olduğunu ifade ediyorlar. Ders planları konusunda da okullar arasındaki farklılıklara göre düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç duyuluyor.

Teknolojik donanımın üst düzeyde olduğu, akıllı tahtaların etkin kullanıldığı okullarla, teknolojik donanımın yetersiz ya da tümüyle eksik olduğu okullara özgü hazırlanacak planların farklılaşmasını sağlamak önemli olabilir. Uzmanlar, MEB'in günlük planlarla ilgili bu sorunların çözümüne dönük yeni yönergeler düzenlemesini önemli buluyorlar.

SINAV BASKISI

Görüş bildiren öğretmenler özellikle üniversiteye giriş sınavı sorularının öğretim programlarındaki kazanımlarla ve ders kitaplarındaki örnekler ve etkinliklerle ilişkili hale getirilmesine ihtiyaç olduğunu ifade ediyorlar. Program içeriği ile sınav sorularının örtüşmemesi, öğrencilerin okul ve derse ilişkin motivasyonlarını olumsuz etkiliyor. Sınavlar hazırlanırken bu durumun göz önünde bulundurulması ve programların bilişsel ve duyuşsal amaçlarına dönük sorulara da yer vermesi öneriliyor. Sınavların uluslararası öğrenci başarısı değerlendirme araçları ile benzer nitelikte olması da faydalı olacaktır. Özellikle okuma becerisi, yaratıcı düşünme, verileri kullanma, analiz etme, hipotez oluşturma, çıkarımda bulunma, değerlendirme gibi düşünme becerilerinin kullanımına dönük sınav içerikleri, güncellenen öğretim programlarının açıklamalarında belirtilen amaçlarla tutarlı hale gelmesini sağlayabilir.

HİZMETİÇİ EĞİTİM VE DEĞERLENDİRME

Öğretim programlarında, günümüzün ihtiyaç duyduğu becerilerin öğretilmesinin ön planda olduğu söylenebilir. Değerlendirme kapsamında görüşülen ve öğretim programlarını uygulayan öğretmenlerin de güncellenen öğretim programlarının kazanım boyutunda söz konusu becerileri kapsadığını düşündüğü görülüyor. Öğretmenlere göre; içerik ögesinde bu becerilerin kazandırılmasına ilişkin etkinliklerin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına ihtiyaç ise devam ediyor.

Güncellenen öğretim programları, programın felsefesine ve güncel yaklaşımların öğretime hakim öğretmenler tarafından uygulandığında daha etkili olabilir. Öğretmenlerin bu anlamda amacına uygun ve etkili hizmetiçi eğitimler almaları ve stratejik planlamaların odak noktasının ülke genelinde öğretmen niteliğinin artırılması olması önemlidir.

Program geliştirmenin en önemli aşamalarından biri de hazırlanan ve uygulanan programların değerlendirilmesidir. Program değerlendirme çalışmaları özellikle ülke genelinde uygulanan programlar için oldukça kapsamlı yürütüldüğü takdirde kullanışlı sonuçlara ulaşılmasını mümkün kılar. Bir öğretim programının kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve ölçme değerlendirme öğelerinin her birini kapsayan, analitik ve veriye dayalı program değerlendirme çalışmaları MEB tarafından üniversitelerle işbirliği içerisinde yürütülmeli ve elde edilen veriler doğrultusunda gerek ülke genelinde gerekse bölgesel olarak çözüme ulaştırıcı düzenlemeler yapılmalıdır.

İŞLEVSEL TÜRKÇE ÖĞRETİM PROGRAMI

Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, özel gereksinimi olan öğrencilerin okuma ve yazma öğrenimini kolaylaştırma, bu öğrencilerin yaşamlarını bağımsız sürdürmelerini sağlayacak becerileri kazanmaları hedefleriyle işlevsel bir Türkçe öğretim programı geliştirdi. Programın odağında okuma ve yazma ile Türkçe dersi yer alıyor. Programlar, orta-ağır zihinsel engelli ve otizmliler için 12 yıllık zorunlu eğitimi kapsıyor. Bu kapsamda, “öğrenmeye hazırlık” ve “erken okuryazarlık” alanları programa eklendi; ilk okuma yazmanın daha kolay öğrenilmesini sağlayacak becerilerin kazanılması amaçlandı. Yapılan değişikliğin sonucunda, öğrencilerin, işitsel ve görsel algı becerileri ile el-göz koordinasyonunun da güçleneceği öngörüldü. Öğretim programındaki “işlevsel okuma-yazma” alanı ilk okuma ve yazmayı öğrenmede zorlanan öğrencilere yönelik hazırlandı. Programa “gerçek yaşam uygulamaları” bölümü eklendi. Böylece, öğrencilerin sosyal yaşamda sıklıkla kullanılan sözcükleri öğrenmeleri, formları doldurma, telefonda mesaj ve e-posta yazma, ilaçları reçetede belirtilen uygun zaman ve dozda alma, kişisel bakım ürünlerini kullanma gibi becerileri edinerek günlük yaşamlarını bağımsız şekilde sürdürmeleri amaçlanıyor. Bu becerilere dinlediğini anlama ve sözlü ifade etme de eklendi. Öğretmenlerin programı kolaylıkla uygulayabilmeleri ve uyum sağlamaları amacıyla, hedeflerin ve hedef davranışların kolaydan zora doğru olduğu ve küçük aşamalarla sıralandığı belirtildi.²³⁹

DERS KİTAPLARININ İNCELENMESİ

Öğretim programlarının eğitim ortamında yaşama geçirilmesinin önemli araçlarından biri ders kitaplarıdır. Eğitim sisteminin ana bileşeni olan öğretmen için ders kitapları öğretim programının takip edilmesi için temel kaynaklardır. Daha da önemlisi ders kitapları, özellikle ilköğretimde ve ortaöğretimde arzulanan toplum ve insan biçimlenmesi için gerekli bilgi ve değerleri aktarmanın doğrudan aracıdır.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (TTKB), 11 Nisan 2018 tarihinde “Ders Kitapları ve Eğitim Araçları ile Bunlara Ait Elektronik İçeriklerin İncelenmesinde Değerlendirmeye Esas Olacak Kriterler”i yayımladı. Buna göre, MEB’e bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında okutulacak ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı, öğretmen kılavuz kitapları ile Bakanlıkça hazırlanacak, satın alınacak veya hibe yoluyla sağlanacak diğer öğretim materyalleri dört ana ölçüt altında değerlendirilmeye başlandı:

- Anayasa ve mevzuata uygunluk
- İçeriğin bilimsel olarak yeterliliği
- İçeriğin eğitim ve öğretim programının kapsamını ve kazanımları karşılama yeterliliği
- Görsel tasarımın ve içerik tasarımının öğrenmeyi destekleyecek nitelikte olması ve öğrencilerin gelişim özelliklerine uygunluğu²⁴⁰

239 MEB, 8 Haziran 2018.

240 MEB TTKB, 11 Nisan 2018.

Öğretim programlarına uygun ders kitaplarının incelenmesi için başvurular 15-28 Şubat 2018 tarihleri arasında alındı. MEB'in 11 bini aşkın uzman hakemi arasından her kitap için 6 hakem belirlendi. Hakemler Mart-Mayıs 2018 arasında "kör hakemlik sistemi" ile inceleme yaparak kişisel raporlarını yazdılar, ardından bir araya gelerek ortak rapor hazırladılar. Onaylanan kitapların 5 yıl boyunca okutulacağı belirtildi.

Geçmişte onay alan ve okullarda öğrencilerin okuduğu mevcut ders kitapları da incelemeye alındı. MEB, yaptığı açıklamada kamuoyunun kitaplara ilişkin 16 hata bulunduğunu, TTKB'nin ise 1.522 onaylı kitaba yapılan taramada 32.900 hata saptadığını paylaştı. Hataların tashih, anlatım bozukluğu, bilimsel bilgi yanlışlığı ya da terör örgütleriyle ilgili olduğu belirtildi. Terör örgütünü destekleyen içeriğe sahip olduğu gerekçesiyle 57 kitap tamamen iptal edildi.

TTKB, 02/03/2018 tarihli protokolü gereği 2018 yılı itibarıyla taslak ders kitaplarının değerlendirilmesi için öğretmenlerden oluşan komisyonlar tarafından yapılan incelemenin yanı sıra MEB'e hibe edilen *intihal.net* yazılımını da kullanarak intihal taraması yapılmasına başlayacağını açıkladı. Bu programla, daha önce yayımlanmış kitapların saptanması ve içeriğinin argo, kaba dil, ırkçı söylem, cinsiyetçilik vb. bakımlardan taramasının yapılması öngörülüyor. Hibe edilen yazılımın, MEB'in ücretsiz dağıttığı ders kitapları ve öğretim materyallerinin incelenmesinde de kullanılacağı belirtildi.²⁴¹

MEB tarafından, ders kitaplarını e-içerik yönünden zenginleştirerek akıllı tahta kullanımına uygun hale getirme çalışmalarına 2017-18 yılında devam edildiği paylaşıldı. Güncellenen 51 dersin öğretim programı ve ders kitapları 2017-18 eğitim-öğretim yılında okullarda uygulanmaya başladı. Uygulamanın başlamasının ardından güncellenen öğretim programlarının değerlendirilmesi amacıyla değerlendirme çalışmaları yapıldığı belirtildi.²⁴² Ders kitaplarının dağıtımına, il müdürlüklerince oluşturulan "Ücretsiz Ders Kitapları Komisyonu" tarafından 28 Ağustos 2017 günü itibarıyla başlandı. Güncellenen öğretim programlarının değerlendirilmesi kapsamında yapılan çalışmaların raporlarının kamuoyu ile de paylaşılması önemli olacaktır.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Niğde Milletvekili Ömer Fethi Gürer'in toplatılan ders kitaplarıyla ilgili soru önergesine dönemin Millî Eğitim Bakanı yanıt verdi. Yanıtta, 57 çeşitten oluşan 27 milyon 27 bin 188 kitabın toplatılarak yeniden basıldığını, bunların maliyetinin ise 43 milyon 741 bin 628 TL olduğunu açıkladı.²⁴³ 2018 Yılı Performans Programı'nda, 2017-18 eğitim-öğretim yılında ücretsiz ders kitaplarının alım ve dağıtımını için 222.177.000 TL genel bütçeden; 350.000.000 TL ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu'ndan olmak üzere toplam 572.177.000 TL kaynak ayrıldığı belirtiliyor.²⁴⁴

241 MEB TTKB, 30 Mart 2018.

242 MEB, 2018b.

243 Birgün, 23 Şubat 2018.

244 MEB SGB, 2018.

DERS KİTAPLARI VE TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTLİĞİ

2017-18 eğitim-öğretim yılında güncellenen öğretim programları doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarıyla bir önceki eğitim-öğretim yılında (2016-17) kullanılan ders kitapları arasında genelde liberal değerler, özelde ise liberal bir değer olarak sekülerizm ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farklılıklar olup olmadığını, varsa bu farklılıkların neler olduğunu anlamayı amaçlayan Değişen Ders Kitaplarında Sekülerizm ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Araştırması'na göre, yenilenen kitaplarda kadın görünürlüğü ve seküler öğeler daha az yer alıyor. Araştırma kapsamında 2016 ve 2017 yıllarında basılan kitaplar arasında, ilkokul için 4, ortaokul için 6, lise için 6 kitap seçildiği belirtiliyor. Ders kitaplarının karşılaştırmalı analizi sonucunda araştırma bulguları, 9. sınıf Tarih, 9. sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi kitaplarında sekülerizm konusunda, 1. sınıf Türkçe, 5. sınıf Türkçe ve 9. sınıf Tarih kitaplarında ise toplumsal cinsiyet konularında önemli değişikliklerin olduğunu gösteriyor. Yeni kitaplardan, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin içeriğin neredeyse tamamen ve seküler öğelerin ise büyük oranda çıkarıldığı belirtiliyor. 9. sınıf Tarih kitabında toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin içeriğin neredeyse tamamen çıkarıldığı, toplumsal cinsiyete ilişkin en önemli farklılıkların 1 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında olduğu belirtiliyor. Bu kitaplarda metinler ve görsellerin daha cinsiyetçi bir yaklaşımla hazırlanmış olduğu sonucuna varıldığıının altı çiziliyor.²⁴⁵

YABANCI DİL AĞIRLIKLIL ÖĞRETİM

Türkiye'de ilkokul düzeyinde yabancı dil öğretimine ayrılan toplam sürenin tüm derslere ayrılan toplam süreye oranı %5'tir ve bu oran OECD ülkeleri ortalaması olan %5,1'e yakındır. Ortaokul düzeyinde Türkiye ortalaması %9,9 olup OECD ülkeleri ortalaması olan %8,8'den yüksektir.²⁴⁶ Yabancı dil eğitimi, 2012-13 eğitim-öğretim yılından bu yana ilkokul 2-4. sınıflarda haftada 2, ortaokul 5-6. sınıflarda haftada 3, 7-8. sınıflarda haftada 4 saat olarak veriliyor. MEB ve uzmanlar bu sürenin dil öğrenmede yeterli olmadığını belirtiyorlar. Dil öğretiminde iyileştirme çalışmalarını ağırlıklı olarak öğretim sürelerinin artırılmasına yönelik yapan MEB, bilgi ve iletişim teknolojilerinin ve uluslararası ilişkilerin yaygınlaşması, yabancı dil bilmenin öneminin artması gerekçeleriyle 2016-17 yılından itibaren 5. sınıfların sadece yabancı dil eğitimi alacağını paylaştı.²⁴⁷ Ancak, yapılan ön çalışmaların ardından bu hedeften geri adım atıldı ve öncelikle 5. sınıflarda yabancı dil ağırlıklı uygulama yapılacağı açıklandı.²⁴⁸ Öğrencilerin en az bir yabancı dilde, iyi derecede yazılı ve sözlü iletişim kurabilmesini sağlamak hedefiyle öğretim programlarında düzenleme yapıldı. Düzenlemeler sonucunda, yabancı dil ağırlıklı öğretim uygulaması 5. sınıflar düzeyinde pilot olarak belirlenen 779 okulda, 100.000'in üzerinde öğrenciyle 2017-18 eğitim-öğretim yılında hayata geçirildi ve şartları uygun olan okullarda isteğe bağlı olarak, tamamen öğrenci ve veli talepleriyle 18 ders saatine kadar yabancı dil dersi öğretimi yapıldı.²⁴⁹

245 Aratemur Çimen ve Bayhan, 2018.

246 European Commission, 2018.

247 Kamu Personeli, 6 Ekim 2016.

248 MEB, 14 Nisan 2015.

249 MEB TEGM, 15 Eylül 2017.

2018-19 eğitim-öğretim yılında ülke genelinde yaygınlaştırma hedefinin kamuoyuyla paylaşılmasına karşın, dil öğretiminin uygulanması yine veli ve öğrenci talebine göre okul müdürlerinin kararına bırakıldı. 2018-19 eğitim-öğretim yılında uygulanacak haftalık ders çizelgelerinin altında yer alan açıklamalar bölümünde; “Beşinci sınıfta Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri (20 ders saati) ile en az dört (4) ders saatlik seçmeli dersi tamamlamak kaydıyla, imkan ve şartları uygun olan okullarda isteğe bağlı olarak on sekiz (18) ders saatine kadar yabancı dil dersi öğretimi yapılabilir. Bu uygulamayı yapan okullarda, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri dikkate alınarak Talim ve Terbiye Kurulunca kabul edilmiş ve uygulanmakta olan yabancı dil dersi öğretim programlarına dayalı olarak dersin zümre öğretmenleri kurulunca hazırlanan öğretim programları uygulanabilir” açıklaması yer alıyor.²⁵⁰

Yeni düzenlemeye göre yabancı dil eğitimi, okulun olanakları dikkate alınarak 5. sınıfların tüm şubelerinde uygulanabileceği gibi, öğrencilerin talepleri de değerlendirilerek belirli şubelerde de uygulanabiliyor.

Pilot uygulamanın ardından yapılan değerlendirmeler sonucunda ders içeriğinin yüklü olduğu belirtildi. 2017-18 eğitim-öğretim yılında İngilizce dersi öğretim programı toplam 40 üniteden oluşuyordu. Bu ünitelerin çok yoğun olduğu geribildiriminden sonra, 2018-19 eğitim-öğretim yılında ünite sayısı 36'ya indirildi. Değerlendirmede materyal eksikliği ve materyallerin niteliğine yönelik zayıflıklar da yer aldı. Uygulamanın ikinci yılında seçenekli destek materyalleri hazırlandı ve öğretmenlere istedikleri materyali seçme olanağı tanındı. Öğretmenler tarafından önemli görülen telaffuz bölümleri dahil edildi. Kazanımların tamamı Avrupa Dil Öğretimi Ortak Çerçeve Programı temel alındığı belirtilerek güncellendi; dilbilgisi ve edebiyattan ziyade, günlük kullanıma yönelik kelimeler, kelime grupları ve deyimlere ağırlık verildiği açıklandı.²⁵¹ Uygulamaya yönelik öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği bir araştırmada, öğretmenlerin yabancı dil ağırlıklı öğretim uygulamasını destekledikleri; ancak kazanım sayısını fazla ve içeriğini öğrencilerin bilişsel seviyelerinin üzerinde buldukları paylaşıldı. Ders kitaplarındaki içeriğin sarmal programlama yaklaşımı ilkelerini karşılamadığı, görsel açıdan yetersiz olduğu, konuşma, dinleme becerilerine gereken ağırlığın verilmediği de belirtildi.²⁵²

*Yabancı dil eğitimi konusunda içeriğe ilişkin sorunların yanı sıra en önemli zorluğun öğretmen sayısı ve öğretmen yeterliğinde olduğu ifade ediliyor. Uygulamanın ülke geneline yayılması durumunda yaklaşık 40.000 öğretmene ihtiyaç olacağı belirtiliyor.*²⁵³

250 A.g.e.

251 Hürriyet, 4 Ekim 2018.

252 Dilekli, 2018.

253 Eğitim-Bir-Sen, 27 Aralık 2017.

Buna ek olarak, toplam ders saatleri azalacak olan branş öğretmenlerinin öğretmen fazlası durumuna düşmesi ihtimalinin de dikkatli değerlendirilmesi gerekiyor. Dezavantajlı bölgelerdeki öğrencilerin geride kalma ihtimali nedeniyle okullar arasında eşitsizlik oluşabileceği de belirtilen sorunlar arasında yer alıyor. Bu programı uygulayan okulların, diğer derslerdeki açıklarını kapatmak için iyi bir planlama yapmasının gerekliliği dile getiriliyor.²⁵⁴ Bu sorunların ifade edilmesi karşısında MEB, tüm okullara gereken eğitim materyallerinin sağlanacağı, okullar arasında yabancı dil eğitiminde eşitsizliğin oluşmasına izin verilmeyeceği açıklamasını yaptı.²⁵⁵ Sanat ve spor alanındaki derslerde azalmanın çocukların gelişimi açısından da değerlendirilmesi önemini koruyor.

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) ve British Council işbirliğinde Şubat-Temmuz 2013 arasında gerçekleştirilen araştırma, 12 ilde 48 okulda 4-12. sınıf düzeyinde 80 İngilizce dersinde yapılan gözlemleri, 87 öğretmen ile yapılan görüşmeleri, veliler ve öğrencilerden oluşan yaklaşık 21.000 kişiden anket aracılığıyla toplanan verileri içeren *Türkiye'deki Devlet Okullarında İngilizce Dilinin Öğretimine İlişkin Ulusal İhtiyaç Analizi*'nde paylaşılan temel bulguların ve önerilerin hatırlanmasında yarar olabilir.²⁵⁶ Analizde, özellikle ders çizelgelerinde farklı derslere ayrılan saatler üzerinde değişiklikler yapılmasına değiniliyor; Türkiye'de öğrencilerin büyük bir bölümünün öğrenimleri boyunca tamamladıkları 1.000 saat üzerinde İngilizce dersi sonrasında bile, İngilizce yeterlik düzeylerinin temel düzeyde kaldığına işaret ediliyor. Raporda paylaşılan temel bulguların başında gelen, "İngilizce bir iletişim dili olarak değil, herhangi bir ders gibi öğretiliyor" ile "İngilizce öğrenim sürecini dilbilgisi tabanlı sınavlar ve testler yönlendiriyor" yaklaşımına devam edildiği söylenebilir. Dil öğretiminin başarılı olabilmesi için öğretmenlerin mesleki gelişimlerine destek olacak kapsamlı bir hizmetiçi eğitim sisteminin geliştirilmesi; dilbilgisi odaklı öğretim yerine, dilin bir iletişim aracı olduğunun vurgulanması önemli olacaktır. Farklı yaş ve beceri gruplarının gereksinimlerini karşılamak için öğretim programları ve materyallerinin nasıl kişiselleştirilebileceğine de odaklanılmalıdır. Mevcut öğretim programları ve materyalleri gözden geçirilirken bu yaklaşımın odağa alınması gerekiyor.²⁵⁷

Önceliğin ders süresinde artışa verilmesi yönünde adımlar atılsa da yabancı dil öğretiminde iyileştirmelerin bütüncül bir yaklaşımla yapılması, tüm boyutların ele alınması gerekiyor. Bunun için önceki yıllarda yapılan uygulamalar ile 2016-17'de başlatılan pilot uygulamaların değerlendirme raporlarının paylaşılması kapsamlı bir değerlendirme yapma olanağı sunacaktır. Uzmanların genel olarak uzlaştığı alan öğretmen sayısı ve yeterliliğinde güçlendirilme ihtiyacıdır. Araştırmalar, öğretmenlerin yoğun olmayan bir öğretim programını anlamlı bulduklarını gösteriyor. Ancak nitelikli ve seçenekli eğitim materyallerine ihtiyaç devam ediyor. Bunların yanı sıra uygulamaya katılan öğrencileri ilerleyen yıllarda da izlemek önemli olacaktır.

254 Hürriyet, 19 Ağustos 2018.

255 A.g.e.

256 TEPAV, 2013.

257 ERG, 2014.

İLKOKULLARDA YETİŞTİRME PROGRAMI (İYEP)

Resmi olarak 16 Haziran 2016'da başlatılan, 2017-18 eğitim-öğretim yılında 12 pilot ilde uygulanmaya başlayan İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP), 2018-19 eğitim-öğretim yılıyla birlikte ülke genelinde uygulanmaya başladı. MEB, bu doğrultuda İlkokullarda Yetiştirme Programı Yönergesini yürürlüğe koydu.

İYEP'in hedefi özel eğitim tanısı olmayan, 3 ve 4. sınıflara devam eden, ancak okuma, yazma, okuduğunu anlama becerileri ve doğal sayılar, doğal sayılarla dört işlem öğrenme alanlarında yeterli kazanımlara ulaşamayan öğrencilerdir.

İYEP kapsamına alınacak öğrencilerin belirlenmesi, MEB tarafından okullara gönderilecek olan Öğrenci Belirleme Aracı (ÖBA) testiyle yapılıyor. Test sonuçlarının sınıf öğretmeni tarafından e-okul sistemindeki İYEP modülüne girilmesinin ardından Kasım 2018 itibarıyla mesai saati dışında gerçekleştirilecek dersler başlayacak. Ders saatleri günde 2, hafta sonunda 6, hafta boyunca toplam 10 saati geçmeyecek. İYEP'te görev yapan öğretmenlerin en fazla 8 saat özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin sunulan eğitim hizmetlerinden en üst düzeyde yararlanmaları amacıyla özel araç-gereçler ile eğitim materyalleri sağlanarak oluşturulmuş eğitim ortamları olan Destek Eğitim Odası'nda görev yapması da mümkün olabiliyor. Uygulama kapsamında bir grupta en fazla 6-10 öğrenci olabilecek; bir öğrenci kalsa bile uygulama başlatılabilecek. Okul idaresi kararıyla 6 öğrencinin üzerine çıkıldığında 2 öğretmen görev yapabilecek. İYEP kapsamında haftada 10 saate, Destek Eğitim Odası'nda haftada 8 saate kadar daha ders verilerek karşılığında öğretmenlerin ek ders ücretinden yararlandırılması da karara bağlandı.

İYEP programı için öğrenci ve velilerden ücret alınmayacağı, tüm materyallerin okul tarafından temin edileceği ve derslerin öğrencinin öğrenim gördüğü okulda gerçekleşeceği paylaşıldı. Program kapsamında Türkçe ve Matematik dersleri yer alacak; ek olarak psikososyal destek de verilecek.

Kurs, sınav ya da proje olarak değil, program olarak nitelendirilen İYEP pilot olarak Ağrı, Ankara (Altındağ, Haymana, Mamak, Sincan ilçeleri), Bingöl, Edirne, Hatay, İstanbul (Bağcılar, Çatalca, Çekmeköy, Esenler, Esenyurt, Kartal, Pendik, Silivri, Sultanbeyli ilçeleri), Konya, Mardin, Ordu, Siirt, Sivas, Şanlıurfa illerinde uygulandı. İYEP için Temel Eğitim Genel Müdürlüğü'nün internet sitesinde ayrı bir bölüm açıldı ve tüm belgeler burada paylaşıldı. İYEP'in pilot uygulamasına yönelik değerlendirme çalışmasının kamuoyu ile paylaşılması önemli olacaktır.

SONUÇ

Geçtiğimiz eğitim-öğretim yılında kamuoyunda en çok tartışılan konuların başında güncellenen öğretim programları yer alıyor. ERG, bu programların sınıf içi uygulamalarını değerlendirmek ve öğretmen görüşü almak üzere bir çalışma yürüttü. Çalışma sonucunda kazanımlarda sadeleştirme ve bazı derslerin materyallerinde iyileşme olduğu vurgulansa da esnek programlara olan ihtiyacın devam ettiği dile getirildi.

Ders kitaplarının izleme ve değerlendirilmesi bağlamında önemli adımlar ve uygulamalar yaşama geçirildi. Bununla birlikte, özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği konularında gerileme olduğu araştırmalar tarafından vurgulanıyor. Türkiye’de bu alanda önemli adımların atıldığı ve ilerlemenin kaydedildiği göz önünde bulundurulduğunda, bu gelişmelerin ileriye taşınması önemli olacaktır.

Yabancı dil eğitiminde ders saatlerinin artırılması kararlarının yeniden gözden geçirilmesine, bu karar doğrultusunda ders saati azalan öğretmenlerin durumunun ve spor ve sanat gibi azaltılan derslerin çocukların esenliği ekseninde yeniden değerlendirilmesine ihtiyaç duyuluyor.

Özel eğitim tanısı olmayan, 3 ve 4. sınıflara devam eden, ancak okuma, yazma, okuduğunu anlama becerileri ve doğal sayılar, doğal sayılarla dört işlem öğrenme alanlarında yeterli kazanımlara ulaşamayan öğrencilere yönelik uygulamaya giren İlkokullarda Yetiştirme Programı’nın başlaması oldukça önemli bir ihtiyacı karşılıyor. Bu uygulama, okullar ve okul içinde öğrenciler arası başarı farkının azaltılması hedefini önemli ölçüde destekleyecektir.